



Referanser:

Arkivsak: 25/02906-2

Saksdokumenter:

Nattverdbønner utenfor hovedgudstjenesten, bokmål og nynorsk

Nattverdbønner utenfor hovedgudstjenesten

Sammendrag

Kirkerådet og Bispemøtet bad i 2023 Nemnd for gudstjenesteliv om å utarbeide forslag til nattverdbønner til bruk utenfor hovedgudstjenesten. Forslaget skulle inkludere nattverdbønner egnet til bruk ved kveldsmesser, på institusjon og leir (KR 65/23, BM 35/23).

Nemnd for gudstjenesteliv utarbeidet et forslag til nattverdbønner som Bispemøtet behandlet i sak BM 31/25. Denne saken gjør rede for endringene i nattverdbønnene etter Bispemøtets behandling, og presenterer et revidert forslag.

Forslag til vedtak

Bispemøtet har ingen læremessige innvendinger mot forslaget til nattverdbønner utenfor hovedgudstjenesten.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkerådet og Bispemøtet bad i 2023 Nemnd for gudstjenesteliv om å utarbeide forslag til nattverdbønner til bruk utenfor hovedgudstjenesten. Forslaget skulle inkludere nattverdbønner egnet til bruk ved kveldsmesser, på institusjon og leir (KR 65/23, BM 35/23).

Nemnd for gudstjenesteliv oppnevnte i mars 2024 en arbeidsgruppe som skulle utarbeide forslag til bønner (NFG 10/24). Arbeidsgruppen har bestått av Andreas Hilmo Grandy-Teig (sogneprest og medlem i Nemnd for gudstjenesteliv), Solveig Julie Mysen (kapellan og medlem i Nemnd for gudstjenesteliv), Yvonne Andersen (sykehjemsprest) og Astrid Sandsmark (diakon og førstelektor ved MF vitenskapelige høyskole).

Arbeidsgruppens forslag ble levert til Nemnd for gudstjenesteliv som har arbeidet videre med bønnenes utforming og språk og, i tråd med ny praksis i nemnda, ble bønnene også prøvd ut.

Nemndas forslag til nattverdbønner ble lagt frem for Bispemøtet i oktober 2025 (BM 31/25). Bispemøtet hadde flere innspill til bønnene. Tre hovedinnspill var:

1. Bispemøtet ønsket ikke at det skulle åpnes opp for å lage nattverdbønner med utgangspunkt i en mal.
2. Bispemøtet ønsket én bønn som kunne tilpasses den aktuelle situasjonen på en hensiktsmessig måte.
3. Bispemøtet var opptatt av språket i nattverdbønnene og at dette måtte være læremessig godt kvalifisert.

Nattverdbønn utenfor hovedgudstjenesten

Ordning for hovedgudstjenesten har syv nattverdbønner (A-G). Disse bønnene kan anvendes også utenfor hovedgudstjenesten, men denne liturgisaken bygger på premisset om at det er behov for nattverdbønner som er bedre tilpasset andre situasjoner, slik som hverdagsmesser (morgen og kveld), leir og festival, samt nattverd på institusjon.

Nattverdbønnen i denne saken, erstatter gjeldende to ordninger: «Nattverd-gudstjeneste utenom høymessen» (Gudstjenestebok for Den norske kirke, del I, s 281) og «Felles nattverd på institusjon» (Gudstjenestebok for Den norske kirke, del II, s 111).

Forholdet til de andre nattverdbønnene i Den norske kirke kan fremstilles slik som nedenfor. Fakultative ledd står i kursiv.

Hovedgudstjenesten	Utenfor hovedgudstjenesten (denne saken)	Soknebud (forslag ferdigbehandlet)
	Innledningsord	Innledningsord
		<i>Salme</i>
Prefasjonsdialog	Prefasjonsdialog	
Prefasjon		
Sanctus	<i>Sanctus/lovsang</i>	
Nattverdbønn	Nattverdbønn	Nattverdbønn
Verba	Verba	Verba
<i>Troens mysterium</i>		
Nattverdbønn forts.		
Fadervår	Fadervår	Fadervår
<i>Fredshilsen</i>		
<i>Brødsbrytelse</i>		
Agnus Dei		<i>Agnus Dei</i>
Utdeling	Utdeling	Utdeling
Tilsigelse	Tilsigelse	Tilsigelse
Takkebønn	Takkebønn	<i>Takkebønn</i>
		<i>Velsignelse</i>
		<i>Salme</i>

Endringer etter forrige behandling

Arbeidet med nattverdbønnene har tatt utgangspunkt i Bispemøtets innspill og det er gjort tre hovedgrep siden forrige behandling:

1. Muligheten for å lage nattverdbønner fra en mal er tatt bort
2. Det er utformet én ny nattverdbønn, men med alternativer i noen av leddene, slik at bønnen kan tilpasses de ulike situasjonene liturgisaken legger opp til.
3. Språket er hentet fra nåværende og tidligere nattverdbønner.

Til forrige behandling i Bispemøtet var det vedlagt en veiledning. Veiledningen var utarbeidet av Nemnd for gudstjenestelig og skulle ikke vedtas, men gi hjelp til valg og vurderinger i arbeidet med nattverdbønne. Med én nattverdbønn er det ikke behov for veiledningen og den foreslås tatt ut.

Kommentarer til de ulike leddene

Innledning

Nemnd for gudstjenesteliv hadde i sitt forslag en innledning til alle nattverdbønnene. Dette ble gjort for å tydeliggjøre at det gjerne kan være behov for å si noen ord om sakramentet når det feires nattverd (jf. også nattverdpåminnelsen i nattverd-gudstjeneste I, gjeldende ordning). Det var lagt opp til at disse innledende ordene kan flyttes, f.eks. til gudstjenestens start.

I det nåværende forslaget er innledningen beholdt. Det presiseres fortsatt at den kan holdes her eller ved gudstjenestens start. Rubrikkene angir også at lignende ord også kan brukes. Dette gir muligheten for å tilpasse innledningen til den aktuelle situasjonen som for eksempel på leir med mange ungdommer, morgenmesse med kirkelig ansatte og på institusjon for eldre.

Den innledningen som foreslås er noe forkortet fra nemnds forslag og består nå av få setninger som angir vesentlige sider ved nattverdfeiringen som anamnese, realpresens og kommunion. Samtidig er det presisert at det kan brukes andre ord til innledning.

Lovprisning

Denne delen av nattverdbønnen har to alternativer for å ta høyde for ulike sammenhenger.

Alternativ A består av prefasjonsdialogen slik den er i hovedgudstjenesten. Det er ikke lagt inn en prefasjon, men muligheten til å gå rett over i Sanctus eller annen lovsang. I tråd med forslaget fra Nemnd for gudstjenesteliv er dette fakultativt i alternativ A.

Alternativ B har en kortere innledning som består av oppfordringen om å lovprise Gud. I dette alternativet må det følge Sanctus eller en annen lovsang. Dette oppsettet er inspirert av nattverdordningen for særlige anledninger fra 2011. I den nattverdordningen svarer menigheten, men dette svaret er tatt ut i alternativ B. Dette er i tråd med nemnden forslag til nattverdbønn på leir. Alternativ B er særlig aktuelt på leir og festival. Flere slike sammenhenger feirer nattverd, men har deltakere som ikke er kjent med liturgisk tradisjon.

I begge alternativene er det mulig å ha med Sanctus eller en annen lovsang. Dette åpner for å inkludere både andre lovsangs-salmer og mer moderne lovsang i sammenhenger hvor det er mest tradisjon for dette, f.eks. på noen leirer eller ved enkelte kveldsmesser.

Nattverdbønn

Det foreslås bare ett alternativ til nattverdbønn i denne ordningen. Hovedgudstjenestens nattverdbønner har flere ulike motiver som kan brukes, for den som ønsker det.

Den foreslåtte nattverdbønnen var foreslått i nemndas tredje forslag og kombinerer ulike deler av hovedgudstjenestens nattverdbønn F og Troens mysterium.

- De to første setningene er fra prefasjonsbønnen i nattverdbønn F
- Første del av tredje setning er fra nattverdbønn F
- Siste del av tredje setning er fra Troens mysterium (og nattverdbønn A i 1977)
- Epiklesen er fra nattverdbønn F

Innstiftelsesordene – Verba

Rubrikken tydeliggjør at innstiftelsesordene kan synges eller fremsies.

Fadervår

Rubrikken tydeliggjør at Fadervår kan synges eller fremsies. Det er lagt ved eldre versjoner av Fadervår, slik at dette er lett tilgjengelig når bønnen brukes for eksempel på institusjon for eldre.

Invitasjon/utdeling

Her angis kun de utdelingsordene som er angitt i Ordning for hovedgudstjenesten

Tilsigelse

Det er lagt opp til to alternative tilsigelser.

Alternativ A er tilsigelsesordene fra Ordning for hovedgudstjenesten og er satt opp først i ordningen.

Alternativ B er en justert versjon av tilsigelsen i gudstjenestereformens forslag i 2008 og en del av identisk med tilsigelsene Bispemøtet har støttet som alternativ B i forslag til ordning for nattverd i særskilte anledninger – soknebud.

Takkebønn

Forslaget åpner muligheten for å bruke de samme takkebønnene som i Ordning for hovedgudstjenesten. De to første alternativene er skrevet ut, mens det siste alternativet henviser til hovedgudstjenesten.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Forslaget til nattverdbønner utenfor hovedgudstjenesten følger regler for liturgisaker, kapittel 3. Dette medfører noe administrativt arbeid frem imot vedtak, samt publisering av ferdige bønner.

Tilgjengeliggjøring av bønnene i trykket utgave vil medføre større økonomiske kostnader og må vurderes ut ifra behovet og arbeidet med å finne en god digital løsning for liturgiske ressurser.